

ทัศนคติต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักศึกษาเภสัชศาสตร์*

Attitude toward ethics in honesty and responsibility among Thai pharmacy students

ลือรัตน์ อนูรัตน์พานิช (Luerat Anuratpanich) **

วิไลวรรณ ฝ่องแผ้ว (Wilaiwan Pongpaew) ***

มนทยา สุนันทิวัฒน์ (Montaya Sununtiwat) **

ฟ้าใส จันท์จารุภรณ์ (Farsai Chanjaruporn) **

ชะอรสิน สุขศรีวงศ์ (Cha-oncin Sooksriwong) ****

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินทัศนคติต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ และ 2) หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2559 โดยทำการเชิญชวนนักศึกษาทุกคนเข้ารับการประเมิน และได้รับแบบประเมินคืนจำนวน 505 คน จากทั้งหมด 731 คน คิดเป็นร้อยละ 69.08 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดทัศนคติต่อจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA), t-test และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาเภสัชศาสตร์สังคม เศรษฐศาสตร์ และการบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

This article is a part of Master of Science (Social, Economic and Administrative Pharmacy), Faculty of Graduate, Mahidol University.

** อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเภสัชศาสตร์สังคม เศรษฐศาสตร์ และการบริหาร มหาวิทยาลัยมหิดล

Lecturer of Social, Economic and Administrative Pharmacy program, Faculty of Pharmacy, Mahidol University, luerat@gmail.com

*** นักศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเภสัชศาสตร์สังคม เศรษฐศาสตร์ และการบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

Graduate student, Master of Science Degree in Social Economic and Administrative Pharmacy, Mahidol University, E-mail: wilaiwan.pon@phcuphan.ac.th

**** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Associate professor Dr., Faculty of Pharmacy, Thammasat University.

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมในภาพรวม และรายด้านของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 3.40 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา ได้แก่ การมีต้นแบบทางจริยธรรม เพศ เกรดเฉลี่ย และ ประเภทของครอบครัว

ข้อมูลจากการศึกษานี้ จะทำให้สถาบันและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงระดับทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษากำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมด้านคุณธรรมแก่นักศึกษา ต่อไป และถึงแม้ผลการการศึกษาแสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง แต่สถาบันสามารถส่งเสริมให้สูงขึ้นได้อีก โดยเฉพาะทัศนคติต่อจริยธรรมด้านการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าด้านความซื่อสัตย์สุจริต

คำสำคัญ: จริยธรรม ทัศนคติต่อจริยธรรม นักศึกษาเภสัชศาสตร์ เภสัชศาสตร์ศึกษา ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อสังคม

Abstract

The objectives of this study are to 1) determine students' attitude toward ethics in honesty and responsibility among pharmacy students. 2) find out factors affecting students' attitude toward ethics. Population of this study is pharmacy students of the faculty of Pharmacy, Mahidol University in academic year 2016. All of undergraduate pharmacy students were invited to join the study. There are 505 respondents (69.08%) participating in the study. The instrument for data collection was an attitude toward ethics questionnaire that developed by researcher. Descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation were used for attitude score. Analysis of Variance and t-test were used for a part of mean comparison. Multiple Linear Regression was performed to find the factor affecting attitude toward ethics. The result revealed that,

1. Level of students' attitude toward ethics was at a high level by the mean score in overall was higher than 3.40 of 5.00.

2. Factors affecting attitude toward ethics were ethical role model, gender, grade point average, and family type.

The study will bring about to understand the current situation of the attitude toward ethics for the institute and those who involve in this area. Although students' attitude toward ethics was at a high level, it can be promoted to higher. Especially attitude toward ethics in responsibility because it was lower than attitude toward ethics in honesty.

Keywords: Ethics Attitude toward ethics, Pharmacy students, Pharmacy education Honesty Responsibility

บทนำ

ปัจจุบัน มีผู้ให้นิยาม ทักษะ (Attitude) ไว้มากมาย โดย Albarracin et al. (2005: 4) ได้ศึกษานิยามของทัศนคติและพบว่าโดยรวมแล้วทัศนคติเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในทิศทางชอบหรือไม่ชอบ และ Myers (2010: 675) ได้พบว่าทัศนคติเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในอนาคตได้ โดยทัศนคติสามารถตรวจวัดและเปลี่ยนแปลงได้ โดยในส่วนของจริยธรรม วิลาศลักษณ์ ชั่วชาลี (2552: 17) ได้ศึกษาด้านจริยธรรม และกล่าวถึงความหมายของจริยธรรมว่า เป็นสิ่งที่สังคมให้ความเห็นว่าดี เช่น ความซื่อสัตย์ มีวินัย เป็นต้น

การพัฒนามนุษย์ต้องอาศัยการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวขับเคลื่อน เพราะนับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน ทุกสาขาอาชีพ เพราะในการทำงานจะอาศัยความรู้เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องมีความสุจริต ถูกต้องเป็นธรรมด้วย หากเปรียบความรู้เสมือนเป็นเครื่องยนต์ ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนที่ไปได้ คุณธรรมก็เปรียบเป็นพวงมาลัยบังคับทิศทางให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทาง อย่างปลอดภัย บรรลุจุดประสงค์ (กนกวรรณ บุญเรือง, มนต์นภัส มโนการณ และธารณ ทองเอก, 2560: 1411) แต่พบว่าปัญหาด้านจริยธรรมยังคงสำคัญ และควรได้รับการส่งเสริมให้ดีขึ้นในหลายประเด็น เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต การมีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น (ศูนย์คุณธรรม, 2559: 1) โดยในสังคมมักมีประเด็นโต้แย้งที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ซึ่งอาจทำให้เกิดการรับรู้ หรือทัศนคติทางจริยธรรมที่ไม่เหมาะสมได้ โดยเฉพาะหากขาดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นทักษะทางความคิดอย่างหนึ่ง เป็นการคิดเชิงวิพากษ์ เป็นความสามารถในการพยายามตรวจสอบเพื่อหาหลักฐานมาสนับสนุนประกอบการตัดสินใจ (กัญญารัตน์ โคจร, 2560: 172).

นักศึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ควรได้รับการบ่มเพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม เพราะเป็นกลุ่มที่จะขับเคลื่อนสังคมในอนาคต เช่นเดียวกับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ ที่จะสำเร็จไปเป็นเภสัชกรในอนาคต ซึ่งเภสัชกรเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสุขภาพของประชาชน โดยระบบสุขภาพในยุคปัจจุบันได้พัฒนาจากการเน้นผลิตภัณฑ์เป็นศูนย์กลางมาสู่การให้ความสำคัญกับตัวผู้ป่วยเป็นหลัก (อุกฤษฏ์ สิทธิบุศย์, ลีรัตน์ อนุรัตน์พานิช และ ชะอรสิน สุขศรีวงศ์, 2560: 145) จึงยิ่งต้องให้ความสำคัญกับการมีคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งเภสัชกรยังมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการกำกับดูแลเวชภัณฑ์ในสถานพยาบาลทุกระดับ ซึ่งเวชภัณฑ์นับเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีมูลค่าสูง หากเภสัชกรขาดคุณธรรม จริยธรรม อาจทำให้เกิดกรณีทุจริตด้านยาขึ้น เช่น กรณีการทุจริตในการเบิกจ่ายยาแก้หวัดสูตรที่มีส่วนผสม ของสารซูโดอีเฟดรีน (Pseudo ephedrine) จากโรงพยาบาลของรัฐและการจำหน่ายยาดังกล่าวโดยมิชอบของร้านขายยาเอกชน เพื่อนำไปสกัดเป็นสารตั้งต้นเพื่อผลิตยาเสพติด ดังที่พบใน ราชกิจจานุเบกษา ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษให้คดีความผิดทางอาญาอื่นเป็นคดีพิเศษ (2555: 65) ดังนั้นการส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งอาจจะช่วยป้องกันการเกิดปัญหาด้านจริยธรรมได้

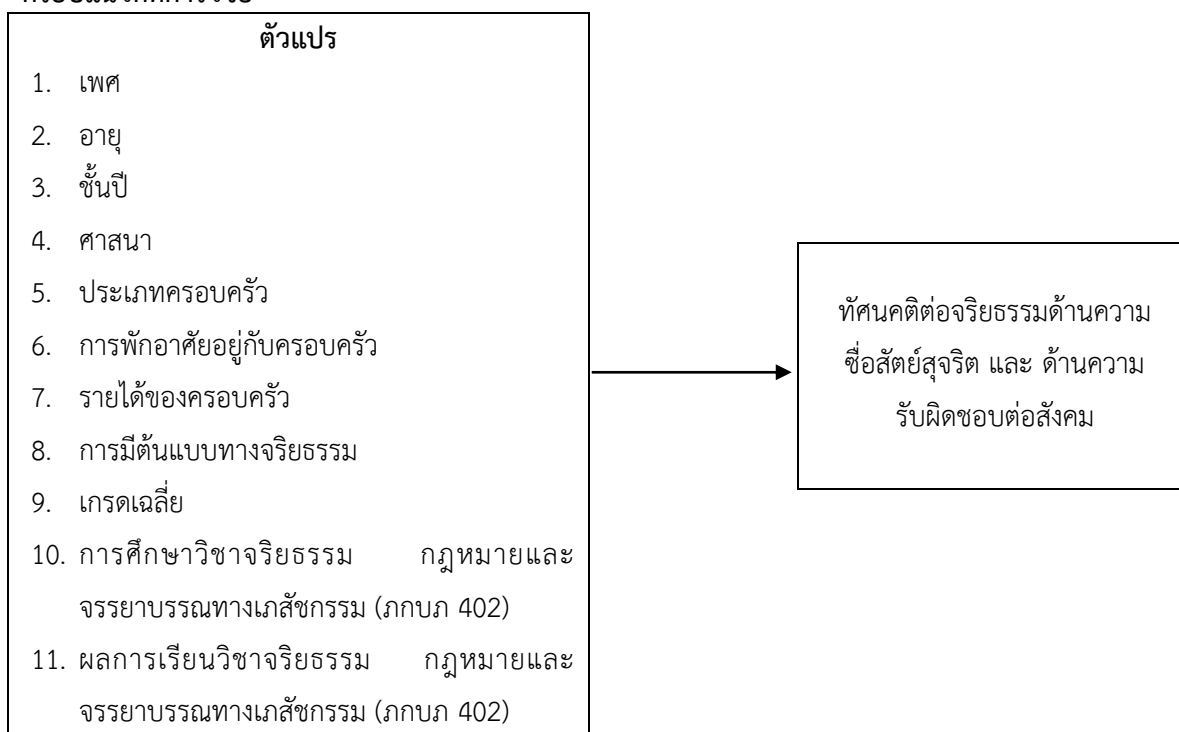
สถาบันการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการผลิตเภสัชกรที่มีคุณภาพ คือมีทั้งความรู้ด้านวิชาการ และคุณธรรม ดังนั้นสถาบันควรให้ความสำคัญกับประเด็นด้านคุณธรรมจริยธรรมไม่น้อยกว่าด้านวิชาการ โดยก่อนจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หรือปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านจริยธรรมให้กับนักศึกษา สถาบันควรทราบถึงระดับทัศนคติของนักศึกษาที่เป็นอยู่ ดังนั้นการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงทิศทางหรือระดับทัศนคติของนักศึกษาต่อจริยธรรม รวมถึงการค้นหปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติของนักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษากำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมด้านคุณธรรมแก่นักศึกษา ต่อไป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา รวมถึงศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา ซึ่งการศึกษาก่อนหน้านี้พบว่ายังมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรมหลายปัจจัย โดยปัจจัยที่เป็นที่โต้แย้งกันมากที่สุดคือ เพศ ส่วนปัจจัยอื่นๆ ที่พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรมแต่ยังเป็นที่ยังโต้แย้ง ได้แก่ การศึกษา และ อายุ (Lam and Shi, 2008 : 463-465)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับทัศนคติต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาเภสัชศาสตร์ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดลจำนวน 731 คน ประกอบด้วย ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

ผู้วิจัยทำการเชิญชวนนักศึกษาทุกคนเข้าร่วมการวิจัย โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 505 คน จากทั้งหมด 731 คน คิดเป็นร้อยละ 69.08

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ชั้นปีที่ศึกษา เกรดเฉลี่ย ประเภทครอบครัว การพักอาศัยอยู่กับครอบครัว รายได้ของครอบครัว การมีต้นแบบทางจริยธรรม ประสบการณ์การเรียน และผลการเรียนวิชาจริยธรรม กฎหมายและจรรยาบรรณทางเภสัชกรรม (ภกบภ 402)

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความคิดเห็นต่อจริยธรรม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ 2) ด้านการมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ Likert 5 ระดับ ให้เลือกตอบได้เพียงข้อละ 1 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยน้อยที่สุด = 1 และ เห็นด้วยมากที่สุด = 5 โดยทั้งสองด้านจะมีทั้งประโยคเชิงบวก ซึ่งเป็นประโยคที่สอดคล้องกับจริยธรรม และประโยคเชิงลบ ซึ่งเป็นประโยคที่ไม่สอดคล้องกับจริยธรรม รวมทั้งหมด 10 ข้อ โดยประโยคเหล่านี้ผู้วิจัยได้เรียบเรียงขึ้นเอง เนื่องจากพบว่าแบบประเมินทัศนคติเชิงจริยธรรมที่พบในการศึกษาก่อนหน้านี้ มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งไม่เหมาะสมกับวิชาชีพอื่น เช่นแบบประเมินทัศนคติเชิงจริยธรรมของวิชาชีพพยาบาล นอกจากนี้ บางแบบประเมินมีการใช้ข้อความที่ซ้ำกันมากเกินไป หรือเป็นแบบประเมินที่ศึกษาในนักเรียนระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา และข้อความที่ใช้ไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของกลุ่มประชากรที่ศึกษา เป็นต้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่าทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้

2. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยให้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ที่อยู่คนละสถาบันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน พบว่าค่าประสิทธิอัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.67

การเก็บข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลหลังจากได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ประจำคณะทันตแพทยศาสตร์และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2559 เอกสารเลขที่ MU-DT/PY-IRB 2016/017.1603 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในระหว่างเดือนกันยายน-พฤศจิกายน 2559 โดยนัดหมายกับนักศึกษาในการทำแบบสอบถามครั้งละชั้นปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเวลาหลังชั่วโมงเรียนก่อนพักเที่ยงและหลังเลิกเรียน โดยเชิญชวนนักศึกษาทุกคนในแต่ละชั้นปีเข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัย หากนักศึกษายินดีเข้าร่วม จะทำการชี้แจงรายละเอียดการศึกษาพร้อมให้นักศึกษาลงชื่อในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย แล้วให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทำแบบสอบถามและรอรับคืนภายในวันเดียวกัน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้ความถี่ และร้อยละ
2. การวิเคราะห์คะแนนทัศนคติต่อจริยธรรม ใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อจริยธรรม ใช้ t-test และ ANOVA โดยในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่ในภายหลัง (Post HOC Tests)
4. การวิเคราะห์ปัจจัยทำนายทัศนคติใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การคิดคะแนน

การคิดคะแนนทัศนคติ สำหรับประโยคเชิงบวก จะแปรตามระดับความคิดเห็น คือ เห็นด้วยน้อยที่สุดหรือไม่เห็นด้วย = 1 เห็นด้วยมากที่สุด = 5 และสำหรับประโยคเชิงลบจะกลับกันคือ เห็นด้วยน้อยที่สุดหรือไม่เห็นด้วย = 5 และ เห็นด้วยมากที่สุด = 1 โดยคะแนนทัศนคติในภาพรวม จะใช้ค่าเฉลี่ยคะแนนจากประโยคทั้งหมด ซึ่งค่าตั้งแต่ 1.00– 5.00 พิจารณาแบ่งช่วงคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977: 174) (Best, 1977) คือ

$$\begin{aligned}\text{ช่วงคะแนน} &= (\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}) / \text{จำนวนระดับ} \\ &= (5 - 1) / 5\end{aligned}$$

ดังนั้น ช่วงคะแนน = 0.8

โดยแบ่งช่วงคะแนนเป็นดังนี้

- 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับต่ำสุด
- 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับต่ำ
- 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง
- 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับสูง
- 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับสูงสุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 505 คน คิดเป็นร้อยละ 69.08 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-23 ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีเกรดเฉลี่ย 2.50 ขึ้นไป มาจากครอบครัวเดี่ยว และปัจจุบันอาศัยอยู่กับครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ ในช่วง 40,001-60,000 บาท นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีบุคคลต้นแบบทางจริยธรรม และยังไม่ได้เรียน วิชาจริยธรรม กฎหมายและจรรยาบรรณทางเภสัชกรรม (ภกบภ 402) ส่วนผู้ที่ผ่านการเรียนในวิชานี้แล้ว ส่วนใหญ่ได้เกรด 3.00 ขึ้นไป ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	ความถี่ (ร้อยละ*)
เพศ	
ชาย	170 (33.66)
หญิง	335 (66.34)
อายุ (ปี)	
18-20	206 (40.87)
21-23	242 (48.02)
24-26	56 (11.11)
อายุเฉลี่ย (SD)	21.15 (1.76)
ศาสนา	
ไม่นับถือศาสนา	5 (0.99)
นับถือศาสนา	499 (99.01)
- พุทธ	474 (94.99)
- คริสต์	17 (3.41)
- อิสลาม	8 (1.60)
ประเภทของครอบครัว	
ครอบครัวเดี่ยว	368 (73.16)
ครอบครัวขยาย	135 (26.84)
สถานภาพการพักอาศัยกับครอบครัว	
อยู่กับครอบครัว	380 (75.55)
ไม่ได้อยู่กับครอบครัว	123 (24.45)
ชั้นปีที่เรียน	
ปี 1	56 (11.09)
ปี 2	95 (18.81)

ตัวแปร	ความถี่ (ร้อยละ*)
ปี 3	99 (19.60)
ปี 4	95 (18.81)
ปี 5	78 (15.45)
ปี 6	82 (16.24)
เกรดเฉลี่ยสะสม (จาก 4.00)	
ยังไม่มีเกรด**	56 (11.76)
ต่ำกว่า 2.50	45 (9.45)
2.50-2.99	189 (39.71)
3.00 ขึ้นไป	186 (39.08)
รายได้ต่อเดือนของครอบครัว (บาท)	
ไม่เกิน 20,000	69 (13.75)
20,001-40,000	108 (21.51)
40,001-60,000	131 (26.10)
60,001-80,000	71 (14.14)
มากกว่า 80,000	123 (24.50)
ต้นแบบทางจริยธรรม	
ไม่มี	295 (58.65)
มี	208 (41.35)
- พ่อ แม่ หรือญาติ	96 (46.15)
- บุคคลผู้มีชื่อเสียง	70 (33.65)
- พระสงฆ์ หรือ ผู้นำทางศาสนา	21 (10.10)
- เกสัชกร	15 (7.21)
- ครูที่โรงเรียนเดิม	6 (2.88)
การเรียนวิชาจริยธรรม กฎหมายและจรรยาบรรณทาง เกสัชกรรม (ภกบ 402)	
ยังไม่ได้เรียน	345 (68.32)
เรียนแล้ว	160 (31.68)
- ได้เกรดต่ำกว่า 3.00	18 (13.74)
- ได้เกรด 3.00 ขึ้นไป	113 (86.26)

*เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามไม่ระบุข้อมูลบางตัวแปร จึงคิดร้อยละจากข้อมูลที่ระบุเท่านั้น

**นักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่ในภาคการศึกษาที่ 1 ชั้นปีที่ 1 จึงยังไม่มีผลการเรียน

2. ทศนคติต่อจริยธรรม

ผลการศึกษาทศนคติต่อจริยธรรมพบว่า ส่วนใหญ่มีทศนคติในทางเห็นด้วยต่อประโยคเชิงบวก และไม่เห็นด้วยต่อประโยคเชิงลบ โดยมีคะแนนทศนคติต่อจริยธรรมเฉลี่ยในภาพรวม 3.96 ± 0.49 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ส่วนคะแนนทศนคติต่อจริยธรรมรายด้าน ทั้งด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ล้วนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงด้วยเช่นกัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และระดับคะแนนทศนคติต่อประโยคเกี่ยวกับจริยธรรม

ประโยคเกี่ยวกับจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย ±SD (ระดับ)
	1	2	3	4	5	
	ความถี่ (ร้อยละ)					
1. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต						
1.1 ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน	17 (3.39)	26 (5.18)	41 (8.17)	160 (31.87)	258 (51.39)	4.23±1.0 3 (สูงสุด)
1.2 ความดีย่อมสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด	9 (1.79)	19 (3.78)	82 (16.33)	198 (39.44)	194 (38.65)	4.09±0.9 2 (สูง)
1.3 จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็น	3 (0.60)	0 (0.00)	4 (0.80)	121 (24.06)	375 (74.55)	4.72±0.5 4 (สูงสุด)
1.4 การทุจริตคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่สามารถยอมรับได้ หากนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่สังคมส่วนใหญ่*	188 (37.45)	174 (34.66)	93 (18.53)	40 (7.97)	7 (1.39)	3.99±1.0 0* (สูง)
1.5 การโกหกหรือปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อความอยู่รอด เป็นสิ่งที่พึงกระทำ “รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี”	135 (26.95)	192 (38.32)	125 (24.95)	46 (9.18)	3 (0.60)	3.82±0.9 5 * (สูง)
1.6 ยอมทำผิดตามคนส่วนใหญ่ เพราะไม่อยากรับผิด	129 (25.65)	226 (44.93)	124 (24.65)	21 (4.17)	3 (0.60)	3.91±0.8 5* (สูง)
1.7 ผู้ที่มีความสามารถ ผู้ที่สำเร็จ แม้จะเลวบ้าง ก็ไม่เป็นไร ตราบที่เขาส่งผลงานได้ดี โกงบ้าง ทำผิดบ้าง เป็นที่ยอมรับกันได้ “ผล” สำคัญกว่า “วิธีการ”	157 (31.34)	219 (43.71)	82 (16.37)	34 (6.79)	9 (1.80)	3.96±0.9 5* (สูง)
คะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต						4.10±0.5 5

ประโยชน์เกี่ยวกับจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย ±SD (ระดับ)
	1	2	3	4	5	
	ความถี่ (ร้อยละ)					
						(สูง)
2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม						
2.1 หากต้องเผชิญกับเหตุการณ์เกี่ยวกับกระทำที่ไม่ดี หรือผิดจริยธรรม ท่านจะรู้สึกไม่สบายใจ	2 (0.40)	42 (8.35)	168 (33.40)	241 (47.91)	50 (9.94)	3.59±0.8 0 (สูง)
2.2 หากต้องเผชิญกับเหตุการณ์เกี่ยวกับกระทำที่ไม่ดี หรือ ผิดจริยธรรม ท่านเห็นว่าควรจะไปมีส่วนร่วมแก้ไข	4 (0.8)	31 (6.16)	244 (48.51)	175 (34.79)	49 (9.744)	3.47±0.7 9 (สูง)
2.3 เป็นเรื่องธรรมดา หากเราจะเพิกเฉยเมื่อเห็นผู้อื่นถูกเอาเปรียบ “อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน”	110 (21.96)	238 (47.50)	120 (23.95)	31 (6.19)	2 (0.40)	3.84±0.8 5* (สูง)
คะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม						3.63±0.5 5 (สูง)
คะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมเฉลี่ยในภาพรวม						3.96±0.4 9 (สูง)

* คะแนนที่ได้จากคำถามเชิงลบที่ถูกแปลงกลับ (convert) แล้ว

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมที่แบ่งตามตัวแปรที่เป็นข้อมูลทั่วไป พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 3 ตัวแปร ได้แก่ เพศ สถานภาพการอาศัยกับครอบครัว และ ต้นแบบทางจริยธรรม โดยเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเพศชาย กลุ่มที่ไม่ได้อยู่กับครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าอยู่กับครอบครัว และกลุ่มที่มีต้นแบบทางจริยธรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าไม่มีต้นแบบทางจริยธรรม ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรม แบ่งตาม ข้อมูลทั่วไป

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรม $\pm$ SD	p-value
เพศ		
ชาย	3.82 $\pm$ 0.53	<0.01 *
หญิง	4.03 $\pm$ 0.45	
อายุ (ปี)		
18-20	3.93 $\pm$ 0.50	0.56
21-23	3.97 $\pm$ 0.47	
24-26	4.00 $\pm$ 0.54	
ศาสนา		
ไม่นับถือศาสนา	3.94 $\pm$ 0.65	0.93
นับถือศาสนา	3.96 $\pm$ 0.49	0.87
- พุทธ	4.06 $\pm$ 0.46	
- คริสต์	3.97 $\pm$ 0.51	
- อิสลาม	3.94 $\pm$ 0.65	
เกรดเฉลี่ยสะสม (จาก 4.00)		
ต่ำกว่า 2.50	3.86 $\pm$ 0.56	0.22
2.50-2.99	3.92 $\pm$ 0.44	
3.00 ขึ้นไป	3.98 $\pm$ 0.49	
การเรียนรู้วิชาจริยธรรม กฎหมายและ จรรยาบรรณทางเภสัชกรรม		
ยังไม่ได้เรียน	3.96 $\pm$ 0.48	0.97
เรียนแล้ว	3.96 $\pm$ 0.45	
ประเภทครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	3.98 $\pm$ 0.50	0.17
ครอบครัวขยาย	3.90 $\pm$ 0.45	
สถานภาพการพักอาศัยกับครอบครัว		
อยู่กับครอบครัว	3.86 $\pm$ 0.53	0.01 *
ไม่ได้อยู่กับครอบครัว	3.99 $\pm$ 0.47	
รายได้ต่อเดือนของครอบครัว (บาท)		
ไม่เกิน 20,000	3.94 $\pm$ 0.47	0.73
20,001-40,000	4.01 $\pm$ 0.49	
40,001-60,000	3.95 $\pm$ 0.50	
60,001-80,000	3.90 $\pm$ 0.54	

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรม $\pm$ SD	p-value
มากกว่า 80,000	3.97 $\pm$ 0.47	
ต้นแบบทางจริยธรรม		
ไม่มี	3.65 $\pm$ 0.42	<0.01 [*]
มี	3.95 $\pm$ 0.38	
- พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่	96 $\pm$ 46.15	0.42
- บุคคลมีชื่อเสียง	70 $\pm$ 33.65	
- พระภิกษุ หรือ ผู้นำศาสนา	21 $\pm$ 10.10	
- เกสัชกร	15 $\pm$ 7.21	
- ครูที่โรงเรียนเก่า	6 $\pm$ 2.88	

^{*} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรม

จากการนำตัวแปรด้านข้อมูลประชากรทั้งหมดจำนวน 11 ตัว ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ชั้นปีที่ศึกษา การพักอาศัยอยู่กับครอบครัว รายได้ต่อเดือนของครอบครัว การเรียนวิชาจริยธรรมกฎหมายและจรรยาบรรณทางเภสัชกรรม เกรดวิชาการเรียนวิชาจริยธรรมกฎหมายและจรรยาบรรณทางเภสัชกรรม เกรดเฉลี่ยรวมทุกวิชา ประเภทของครอบครัว และการมีต้นแบบทางจริยธรรม มาวิเคราะห์ พบว่าตัวแปรทำนายที่มีอิทธิพลต่อคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมมี 4 ตัวแปร ดังแสดงใน ตารางที่ 4 โดยค่า t ของตัวแปรทำนายทั้ง 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรทั้ง 4 สามารถใช้ในการทำนายคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมได้ และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ (Coefficient of Determination หรือ R²) เท่ากับ 0.147 หมายความว่าสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ สามารถทำนายคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมได้ ร้อยละ 14.7 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (standardized regression coefficient หรือ Beta) สูงสุด พบในตัวแปรการมีบุคคลต้นแบบทางจริยธรรม โดยมีค่าเท่ากับ 0.27 ซึ่งแสดงถึงการเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรมมากที่สุด

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรม

ตัวแปรทำนาย	B	Std. Error	Beta	t	P-value
1. การมีบุคคลต้นแบบทางจริยธรรม	2.57	0.43	0.27	5.93	<0.01
2. เพศ	1.77	0.44	0.18	3.97	<0.01
3. เกรดเฉลี่ยสะสม	-0.55	0.20	-0.12	-2.68	0.01
4. ประเภทของครอบครัว	-1.09	0.48	-0.10	-2.29	0.02
R	0.384				
R ²	0.147				
Constant	3.907				

จากตารางที่ 4 สามารถนำมาเขียนสมการทำนายคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมได้ดังนี้

$$Y = 3.907 + 2.57X_1 + 1.77X_2 - 0.55X_3 - 1.09X_4$$

เมื่อ

Y = คะแนนทัศนคติต่อจริยธรรม

X_1 = การมีบุคคลต้นแบบทางจริยธรรม (ไม่มี = 0, มี = 1)

X_2 = เพศ (ชาย = 0, หญิง = 1)

X_3 = เกรดเฉลี่ยสะสม

X_4 = ประเภทของครอบครัว (ครอบครัวเดี่ยว = 0, ครอบครัวขยาย = 1)

อภิปรายผล

จากการศึกษา ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายดังนี้

1. ระดับคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมในภาพรวม และรายด้าน ทั้งด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับสูง คือ 3.96, 4.10, และ 3.63 ตามลำดับ (ตารางที่ 1) แสดงว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อจริยธรรมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ ที่ศึกษาคุณลักษณะด้านจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่อยู่ในวัยเดียวกันนี้ พบว่านักศึกษามีคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับสูง (อรพินทร สันติชัยอนันต์, 2549: 125; พิชญ์นรี พิทักษ์อวกาศ, 2556: 56; พระมหามงคล สามารถ, 2557: 35) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะมีอายุ 17 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มต้นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่กำลังสั่งสมความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาพอสมควร มีความพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg and Hersh, 1977) ที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นไปตามวัย โดยช่วงวัยของนักศึกษาจะมีพัฒนาการอยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ เป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ “ผิด” หรือ “ถูก” และอาจเกิดจากการที่ระบบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย และระดับก่อนมหาวิทยาลัย มีการบ่มเพาะด้านจริยธรรมให้นักศึกษา จึงส่งผลให้คะแนนด้านจริยธรรมของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ 2 พบว่ายังมีนักศึกษาอีกจำนวนหนึ่งมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมต่อจริยธรรม คือเลือกเห็นด้วยต่อประโยชน์เชิงลบ และไม่เห็นด้วยหรือเห็นด้วยน้อยต่อประโยชน์เชิงบวก แสดงถึงการที่นักศึกษาเหล่านั้นไม่เชื่อมั่นต่อจริยธรรมอันดี ซึ่งอาจเกิดจากการที่นักศึกษาขาดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้นเมื่อนักศึกษามีประสบการณ์ที่ขัดแย้งกับประโยชน์เชิงบวก หรือพบเห็นเหตุการณ์การกระทำผิดจริยธรรมตามประโยชน์เชิงลบอยู่เป็นประจำ ทั้งจากประสบการณ์จริง และจากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายในปัจจุบัน จึงเกิดข้อโต้แย้งว่าการทำผิดจริยธรรมอาจเป็นสิ่งที่ทำได้หรือควรทำ และนำไปสู่การมีทัศนคติต่อจริยธรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมได้ ดังนั้น สถาบันการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องจึงควรแก้ไขในส่วนนี้ เพราะการมีทัศนคติที่ดีทางจริยธรรม เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ ที่จำเป็นต่อการประสบความสำเร็จในวิชาชีพและชีวิต (Luerat Anuratpanich, 2014: 46, 2015: 20) ขณะเดียวกัน ทัศนคติที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อาจส่งผลให้เกิดการกระทำที่ไม่ถูกต้องในอนาคตได้ (Myers, 2010: 675) ซึ่งจะส่งผลเสียต่อทั้งตัวผู้กระทำผิดเอง ชื่อเสียงของวิชาชีพและวิชาชีพ ผู้ป่วยที่มารับบริการ จนถึงความเสียหายต่อประเทศชาติในที่สุด

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อจริยธรรม

2.1 การมีบุคคลต้นแบบทางจริยธรรม เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมที่สูงขึ้น โดยส่วนใหญ่พบว่าบุคคลแบบทางจริยธรรม คือ พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวที่นักศึกษาใกล้ชิด สอดคล้องกับการศึกษาของ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2545: 10) ที่พบว่านักศึกษาที่มีสิ่งแวดล้อมในการเติบโตที่ดี คือมาจากครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักและสนับสนุนและใช้เหตุผล มีการสื่อสารทางบวก มีความใกล้ชิดผูกพันกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีความขัดแย้งต่ำ มีการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างเหมาะสม เป็นต้น จะเป็นแหล่งที่สามารถถ่ายทอดคุณลักษณะที่ดีทางจริยธรรมให้แก่สมาชิกในครอบครัว อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่นักศึกษาให้ความใกล้ชิด ทุกคนในครอบครัวที่มีความใกล้ชิดตามธรรมชาติ และบุคคลที่มีอิทธิพลทางจิตใจต่อนักศึกษา เป็นตัวแบบที่มีชีวิต (live model) ซึ่งมีอิทธิพลต่อ ความเชื่อ และ พฤติกรรมของบุคคล ตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) (Bandura, 1999) ดังนั้น อาจารย์เณสัชกร จึงเป็นบุคคลต้นแบบที่สำคัญ ที่จะมีอิทธิพลต่อนักศึกษา เพราะเป็นบุคคลที่นักศึกษาให้ความเคารพ และใกล้ชิดนักศึกษาตลอดระยะเวลา 6 ปี ที่นักศึกษาเรียนรู้อยู่ในหลักสูตร ดังนั้นทางสถาบันจึงควรส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการมีจริยธรรม ให้นักศึกษาได้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้าไปในการเรียนการสอนทุกครั้งที่มีโอกาส รวมถึงการสนับสนุนเชิงนโยบายให้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อจริยธรรมได้ ดังการศึกษาของ วัลทณี นาคศรีสังข์, สุพัตรา ไตรอุดมศรี, และ ตรีตาภรณ์ สร้อยสังวาลย์. (2560) ที่พบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในนักศึกษาจะได้ผลเมื่อมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามวงจรการดำเนินงาน (PDCA: Plan, Do, Check, and Act) ซึ่งจะได้สำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันของอาจารย์ ผู้ซึ่งเป็นทั้งผู้สอน และ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักศึกษา

2.2 เพศ พบว่า เพศหญิง มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมสูงกว่าเพศชาย สอดคล้องกับการศึกษาของ อรพินทร สันติชัยอนันต์ (2549: 122) และ พระมหามงคล สามารถ (2557: 31) ที่พบว่า เพศหญิงมีคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและแต่ละด้านทุกด้านสูงกว่านักศึกษาชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาจเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงถูกอบรมเลี้ยงดูให้มีความรับผิดชอบภาระหน้าที่ในครอบครัว ในส่วนของงานบ้านมากกว่าเพศชาย ต้องทำหน้าที่ดูแลปรนนิบัติต่อสมาชิกในครอบครัว ทำให้มีความเคยชินต่อการรับผิดชอบ และห่วงใยดูแลผู้อื่น ประกอบกับเพศหญิงส่วนใหญ่มีความอ่อนโยน และจิตใจละเอียดอ่อน เกรงกลัวการกระทำผิดและการถูกลงโทษ จึงอาจส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ในขณะที่เพศชายส่วนใหญ่จะถูกเลี้ยงดูให้มีความเข้มแข็ง อดทน เป็นผู้นำ และมีอิสระกล้าได้กล้าเสียมากกว่าเพศหญิง จึงทำให้มีความตระหนักต่อผู้อื่นน้อยกว่าเพศหญิง ส่งผลให้ทัศนคติต่อจริยธรรมของเพศชายต่ำกว่า

2.3 เกรดเฉลี่ยสะสม พบว่า เกรดเฉลี่ยสะสมที่สูง มีผลกระทบเชิงลบต่อคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา แตกต่างจากการศึกษาก่อนหน้านี้ ของ อรพินทร์ สันติชัยอนันต์ (2549: 123) และ พระมหามงคล สามารถ (2557: 31) ที่พบว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมสูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ และแตกต่างจากการศึกษาของ พิชญ์นรี พัทธกิจวาท (2556: 109) ที่ได้ทำการศึกษาในนักศึกษาศึกษาพยาบาลกองทัพเรือ และพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีคุณลักษณะทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การที่พบว่า เกรดเฉลี่ยสูงมีผลเชิงลบต่อคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา อาจเป็นเพราะ นักศึกษาที่เรียนดีส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญต่อผลการเรียนหรือเกรดเฉลี่ยเป็นอันดับแรก โดยอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับมิติด้านจริยธรรมมากนัก เพราะเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง การมีเกรดเฉลี่ยที่ดี กับการมีคุณธรรมที่ดี พบว่า การมีเกรดเฉลี่ยที่ดี จะส่งผลดีหลายๆ อย่างที่เห็นได้ชัดเจนกว่า เช่น การได้รับการยกย่องชมเชยจากผู้ปกครอง และสังคมรอบตัวนักศึกษารวมถึงนำไปสู่การมีโอกาสด้านการทำงานที่ดีในอนาคต เป็นต้น ส่งผลให้นักศึกษามุ่งเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จนอาจจะละเลยมิติด้านจริยธรรม ทำให้พบว่ามึนักศึกษาส่วนหนึ่งตัดสินใจได้ไม่เหมาะสม เมื่อเจอประโยชน์หรือสถานการณ์ที่มีประเด็นโต้แย้งทางจริยธรรม

2.4 ประเภทของครอบครัว พบว่า แม้ คะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมในภาพรวม ของนักศึกษาที่มาจากรอบครัวขยาย มีค่าต่ำกว่าคะแนนในกลุ่มที่มาจากรอบครัวเดี่ยวเพียงเล็กน้อย และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.17$) (ตารางที่ 3) แต่เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ กลับพบว่า ประเภทของครอบครัวสามารถเป็นตัวแปรทำนายคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมในการศึกษานี้ได้ (ตารางที่ 4) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2545: 24) ที่พบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ โดยครอบครัวเป็นหน่วยปฐมภูมิของการถ่ายทอด ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ ฯลฯ ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ดังนั้นครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม แต่การถ่ายทอดคุณลักษณะทางจิตใจที่ดี รวมถึงทัศนคติที่ดีต่อจริยธรรม ต้องมาจากครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง เป็นครอบครัวสุขภาพดี คือ เป็นครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักและสนับสนุนและใช้เหตุผล มีการสื่อสารทางบวก มีความใกล้ชิดผูกพันกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีความขัดแย้งต่ำ มีการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างเหมาะสม และมีความสามารถในการเผชิญกับวิกฤติปัญหาต่างๆ เป็นต้น

จากการที่พบว่าครอบครัวขยายมีผลกระทบเชิงลบต่อคะแนนทัศนคติต่อจริยธรรมของนักศึกษา (ตารางที่ 4) อาจอธิบายด้วยทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมของโคลเบิร์ก (Kohlberg and Hersh, 1977) โดยเด็กจะเรียนรู้ว่าจะไรดี หรือ ไม่ดี โดยดูจาก การลงโทษ และ ให้อภัย ดังนั้น ในกรณีของครอบครัวขยายที่มีผู้ใหญ่ในบ้าน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ที่อาจตามใจลูกหลานมากเกินไป และอาจคอยเข้าข้างเด็ก แม้ในกรณีที่เด็กทำผิด เป็นการบั่นทอนอำนาจของพ่อแม่ ในการอบรมสั่งสอนลูกให้มีจริยธรรม ทำให้เด็กเรียนรู้ว่าแม้จะทำพฤติกรรมไม่เหมาะสมก็ไม่เป็นไรเพราะมีคนคอยปกป้อง เด็กจึงไม่เกิดการเรียนรู้ตามที่ควรจะเป็น ซึ่งจะทำให้เด็กกลายเป็นคนที่บกพร่องทางจริยธรรมในที่สุด นอกจากนี้ อาจอธิบายเพิ่มเติมด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) (Bandura, 1999) กล่าวคือ เมื่อมีผู้ใหญ่คอยปกป้องไม่ให้เด็กโดนลงโทษเมื่อทำผิด ทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจและประทับใจในตัวผู้ใหญ่ที่มาปกป้องตน จนยึดเอาผู้ใหญ่ท่านนั้น

เป็นต้นแบบ (role model) ซึ่งหากผู้ใหญ่ที่เป็นต้นแบบมีความบกพร่องด้านจริยธรรมแล้ว จะทำให้เด็กมีจริยธรรมที่ต่ำไปด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

1. เนื่องจากแบบประเมินยังมีเนื้อหาไม่ครอบคลุม จึงควรมีการเพิ่มเนื้อหาในแบบประเมินให้ครอบคลุมจริยธรรมในทุกๆ ด้าน รวมถึง จริยธรรมวิชาชีพเภสัชกรรม
2. อาจมีการใส่สถานการณ์สมมติ เพื่อให้มีเรื่องราวน่าสนใจมากขึ้น เช่น ให้สถานการณ์มา แล้วให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
3. อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ หรือ ทำ focus group เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น เพราะเหตุใด นักศึกษาจึงเลือกแสดงความคิดเห็นนั้น ต่อเหตุการณ์ดังกล่าว
4. ควรทำการศึกษาในนักศึกษาเภสัชศาสตร์สถาบันอื่นๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ทั่วประเทศ รวมถึงศึกษาในเภสัชกร หรือวิชาชีพอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ บุญเรือง, มนต์นัทธ มโนการณ, และธารณ ทองงอก. (2560). “ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3”. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 1409-1426.
- กัญญารัตน์ โคจร. (2560). “การส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนิสิตครูด้วยการศึกษาผ่านบทเรียน.” *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 170-185.
- ดุขฎิ โยเหลา และคณะ. (2545). “ความเข้มแข็งของครอบครัว: ครอบครัวสุขภาพดี.” *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 8, 1 (กันยายน): 1-10.
- “ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษให้คดีความผิดทางอาญาอื่นเป็นคดีพิเศษ.” (2555). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129, ตอนพิเศษ 62ง (3 เมษายน): 65
- พิชญ์นรี พัทธกิจอวกาศ. (2556). “การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* เข้าถึงเมื่อ 2 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก http://ir.swu.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/4292/Pitchnaree_P.pdf?sequence=1
- พระมหาสมณกุล สามารถ. (2557). “คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *วารสารวิชาการ ราชภัฏตะวันตก* 8, 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 31-42.
- วัลลภ นาคศรีสังข์, สุพัตรา ไตรอุดมศรี และ ตรีตาภรณ์ สร้อยสังวาลย์. (2560). “การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21.” *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข* 27, ฉบับพิเศษ (ธันวาคม): 32-45.
- วิลาศลักษณ์ ชัวชาลี. (2552). “จริยธรรมในเด็กและเยาวชน.” *วารสารพฤติกรรมศาสตร์* 15, 1 (กันยายน) : 16-27.
- ศูนย์คุณธรรม. (2559). *โครงการสำรวจสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทย.* เข้าถึงเมื่อ 2 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.moralcenter.or.th/index.php/assembly/situation>
- อรพินท์ สันติชัยอนันต์. (2549). “การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* เข้าถึงเมื่อ 25 มีนาคม 2561 เข้าถึงได้จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Hi_Ed/Orapin_S.pdf

อุกฤษฏ์ สิทธิบุศย์, ลีอรัตน์ อนุรัตน์พานิช และ ชะอรลีน สุขศรีวงศ์. (2560). “แนวโน้มการเลือกสายอาชีพของนิสิต นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ชั้นปีที่หกกับคุณลักษณะของเภสัชกรที่ดีตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก.” **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ** 10, 1 (มกราคม-เมษายน): 144-160.

ภาษาต่างประเทศ

Albarracin, Dolores, Mark P. Zanna, Blair T Johnson, and G. Tarcan Kumkale. (2005). “Attitudes: Introduction and scope.” In Albarracin, D., Johnson, B. T., and Zanna, M. P. (Eds.), *The handbook of attitudes*. US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Luerat Anuratpanich. (2014). “Pharmacy Department Head’s Succession Preparation: A Cross Sectional Study.” **Mahidol University Journal of Pharmaceutical Sciences** 41, 1 (January-March): 39-46.

_____. (2015). Pharmacy Leadership Development: A case study of JCI accredited private hospitals in Thailand. **Mahidol University Journal of Pharmaceutical Sciences** 42, 1 (January-March): 14-22.

Bandura, Albert. (1999). “Social cognitive theory: An agentic perspective.” **Asian Journal of Social Psychology** 2 (April): 21-41.

Best, John W. (1977). **Research in Education**. 3rd ed. US: Prentice-Hall.

Kohlberg, Lawrenc., and Richard H. Hersh. (1977). “Moral Development: A Review of the Theory.” **Theory Into Practice** 16, 2 (April): 53-59.

Lam, Kit-Chun, and Guicheng Shi. (2008). “Factors affecting ethical attitudes in Mainland China and Hong Kong.” **Journal of Business Ethics** 77 (February) : 463-479.

Myers, David G. (2010). **Psychology**.. 9th ed.. New York: Worth Pubishers.